

Izabela Desperak

SENIORZY W BUDŻECIE

Raport z analizy budżetów
miasta Łodzi z lat 2010-2014

**„Seniorzy w budżecie.
Analiza budżetów miasta Łodzi z lat 2010-2014”**

Autor:

Izabela Desperak

Redakcja:

Borys Martela i Marta Madejska

Projekt okładki:

Aleksandra Rau

Wydawca:

Fundacja Miejski Kolektyw
Ul. Piotrkowska 172/180 m. 21
90-368 Łódź
e-mail: miejskikolektyw@gmail.com
www: miejskikolektyw.pl

Projekt „Budżet po ludzku” został dofinansowany
ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

Więcej informacji o projekcie na stronie: www.lodzkibudget.pl

Publikacja dostępna na licencji Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL)
<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>

Izabela Desperak

Seniorzy w budżecie. Raport z analizy budżetów miasta Łodzi z lat 2010-2014

Łódź 2014

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	4
STRESZCZENIE	5
CHARAKTERYSTYKA STARSZYCH MIESZKAŃCÓW ŁODZI	6
ZRÓŻNICOWANIE STYLÓW ŻYCIA OSÓB STARSZYCH ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ	7
SYTUACJA MATERIALNA OSÓB STARSZYCH	7
ANALIZA POTRZEB SENIORÓW	9
ANKIETA I WYWIAD GRUPOWY	9
POTRZEBY OSÓB STARSZYCH Z PUNKTU WIDZENIA ZALECEŃ WHO	11
WYBÓR KRYTERIÓW DO ANALIZY BUDŻETU WRAZ Z UZASADNIENIEM	14
ZESTAWIENIE WYDATKÓW:	15
WNIOSKI Z ANALIZY BUDŻETÓW ŁODZI Z LAT 2010-2014	17
ANALIZA UWAG ZGŁOSZONYCH PODCZAS KONSULTACJI BUDŻETU	21
ANALIZA WNIOSKÓW DO ŁÓDZKIEGO BUDŻETU OBYWATELSKIEGO	23
PODSUMOWANIE	26
O AUTORCE	29

STRESZCZENIE

W poniższym raporcie zaprezentowano wyniki analizy budżetów Łodzi z lat 2010-2014 pod kątem potrzeb osób starszych. Kryteria analizy zostały oparte na wynikach badań dotyczących potrzeb seniorów i senierek, wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia (World Health Organization – WHO) oraz częściowo na założeniach budżetowania genderowego¹, w którym również zaleca się uwzględnienie zróżnicowania sytuacji mieszkańców ze względu na wiek.

W raporcie, oprócz analizy struktury wydatków, sporo uwagi poświęcono również udziałowi seniorów i senierek w dialogu obywatelskim z władzą. Oprócz uwag wypowiedzianych w konsultacjach społecznych projektów miejskich budżetów, przedstawiono także propozycje zadań składanych do budżetu obywatelskiego przez osoby starsze lub środowiska z nimi związane.

¹ Na temat budżetu wrażliwego na płeć więcej w raporcie Izabeli Desperak „Kobiety w budżecie. Analiza budżetów Łodzi z lat 2010-2014” dostępnym na stronie www.lodzkibudzet.pl.

CHARAKTERYSTYKA

STARSZYCH MIESZKAŃCÓW ŁODZI

Proces starzenia się społeczeństwa postępuje od lat w krajach wysokorozwiniętych. Efekty tych zmian zauważalne są również w Polsce, w tym szczególnie w województwie łódzkim i w samej Łodzi. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym² w naszym mieście jest dość wysoki i w 2012 roku wyniósł 23,4 proc.³, czyli niemal jedną czwartą populacji.

Jednym z czynników istotnych w procesie starzenia się Łódzian jest płeć. Urodzona obecnie w naszym mieście dziewczynka ma przed sobą statystycznie 79,8 lat życia, natomiast chłopiec już tylko 70,6 lat. **Różnica przewidywalnej długości życia pomiędzy kobietami i mężczyznami wynosi więc prawie dziewięć lat.** Jak obrazowo kreśli demograficzną sytuację Piotr Szukalski, mieszkanki regionu w wieku 45 lat czeka przeciętnie 36 lat życia, a 45-letnich mieszkańców już tylko 28,5 roku⁴. W rezultacie **wśród osób starszych kobiety znacznie przewyższają pod względem liczebności mężczyzn.**

Ze wszystkich województw to właśnie łódzkie charakteryzuje się największym odsetkiem kobiet wśród mieszkańców – nigdzie jednak nie jest to tak widoczne jak w Łodzi. Współczynnik feminizacji dla całej populacji wynosi w naszym mieście 120, co oznacza, że na 100 mężczyzn przypada 120 kobiet. W grupie wiekowej powyżej 60 lat odsetek kobiet jest jeszcze większy – na 100 mężczyzn przypada aż 175 kobiet⁵.

Pociąga to za sobą liczne konsekwencje, które należy uwzględnić zarówno w analizie potrzeb osób starszych, jak i w rekomendacjach dotyczących polityk

² Przed reformą emerytalną: powyżej 65 roku życia w przypadku mężczyzn i powyżej 60 roku życia w przypadku kobiet.

³ *Stan i ruch naturalny ludności w województwie łódzkim w 2012 roku, Informacja sygnalna*, Urząd Statystyczny w Łodzi, http://old.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/lodz/ASSETS_STAN_i_RUCH_05czerwca2013.pdf

⁴ A. Zboińska, wywiad z P. Szukalskim, *Łódź jest kobietą*, <http://www.dzienniklodzki.pl/artykul/3357893,lodz-jest-kobieta-120-pan-przypada-tu-na-100-mezczyzn,id,t.html>.

⁵ Prezentacja *Uwarunkowania demograficzne Łodzi*, Łódź 2011, Urząd Statystyczny w Łodzi: <http://lodz.stat.gov.pl/edukacja-statystyczna/wydarzenia/konferencja-miasto-aktywnych-seniorow,13,1.html>.

publicznych. W raporcie przyjęto bardzo ogólny sposób rozumienia seniorów obejmując tą kategorią osoby po 60. roku życia i nieaktywne zawodowo w pełnym wymiarze.

ZRÓŻNICOWANIE STYLÓW ŻYCIA OSÓB STARSZYCH ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ

Płeć jest jednym z czynników wpływających na różnice w stylach życia. Starsi mieszkańcy w większym stopniu reprezentują tradycyjnie zdefiniowane role społeczne oraz zdają się utrzymywać podział na męskie i kobiece sfery życia. Pomimo to, to kobiety częściej od mężczyzn są widoczne na koncertach w Akademii Muzycznej, spacerze krajoznawczym czy grupie uprawiającej *nordic walking*. Częściej nie oznacza, że jest to normą, bowiem wiele starszych kobiet przebywa raczej w pobliżu domu poświęcając się tradycyjnym rolom domowym.

Na powyższe różnice wpływ może mieć fakt, że kobiety wcześniej odchodzą na emeryturę i mają więcej czasu na wypracowanie rozwiązań dotyczących organizacji czasu wolnego. Mężczyźni karierę zawodową kończą na ogół później, a w momencie przejścia na emeryturę nie posiadają wokół siebie zbyt wielu równolatków tej samej płci. Ze względu na niższą oczekiwaną długość życia, nie dysponują również aż tak długim czasem, by poukładać swoje życie w nowej dla nich sytuacji, jaką jest emerytura.

Reasumując, zarówno różnice kulturowe, jak i okoliczności związane z uwarunkowaniami biologicznymi mogą przekładać się na **odmienne modele spędzania czasu w starszym wieku oraz mniejsze zainteresowanie mężczyzn udziałem w wydarzeniach, które są popularniejsze wśród kobiet.**

SYTUACJA MATERIALNA OSÓB STARSZYCH

Oprócz odmiennych stylów życia, warto też przy charakterystyce starszych mieszkańców poświęcić kilka słów ich sytuacji materialnej. Wprawdzie emeryci nie są grupą najbardziej zagrożoną biedą, to jedynie **trzech na pięciu polskich seniorów jest w stanie zaspokoić większość swoich podstawowych potrzeb.**

Szacuje się, że nawet co ósma osoba w tej grupie wiekowej zagrożona jest ubóstwem.

Coraz częściej ludzie wchodzący w wiek starszy nie pracują. Sprawia to, że seniorzy w naszym kraju są ważnymi adresatami polityki społecznej oraz często po prostu klientami systemu pomocy społecznej⁶. Osoby starsze korzystają nie tylko ze świadczeń finansowych, lecz również z innych form wsparcia (np. oferowanych przez domy dziennego pobytu).

W relatywnie gorszej sytuacji są kobiety. Wysoki poziom feminizacji ludności powyżej 60 roku życia oznacza, że emerytek jest dużo więcej niż emerytów, a świadczenia emerytalne kobiet (w starym systemie) były o 30 proc. niższe niż mężczyzn. Wiele kobiet nie wypracowało pełnych emerytur, a część z nich korzysta ze świadczeń nabytych po małżonku.

⁶ P. Kubicki, *Ubóstwo i wykluczenie społeczne osób starszych*, Ekspertyza przygotowana w ramach projektu „EAPN Polska – razem na rzecz Europy Socjalnej”: <http://www.eapn.org.pl/wp-content/uploads/2013/07/Ubostwo-i-wykluczenie-oso%C5%82b-starszych.pdf>.

ANALIZA POTRZEB SENIORÓW

Na potrzeby raportu postanowiłam ustalić kryteria służące do analizy budżetów Łodzi z lat 2010-2014. Nie było to zadanie łatwe, bowiem najważniejszy dokument regulujący finanse na szczeblu samorządowym nie jest zorientowany na definiowanie potrzeb różnych grup mieszkańców oraz odpowiadanie na nie. Dodatkowo warto też zwrócić uwagę na fakt, że osoby starsze są marginalizowane w głównym dyskursie publicznym, a ich potrzeby nie stanowią najważniejszych priorytetów działań Miasta.

Żeby ustalić kryteria analizy, musiałam wpieryw zastanowić się nad potrzebami seniorów i senierek. Zrobiłam to zarówno w oparciu o dane zastane, jak i własne pilotażowe badanie jakościowe. Proces oraz wnioski, do jakich doszłam, opisałam poniżej.

ANKIETA I WYWIAD GRUPOWY

Bezpośrednie wskazówki na temat potrzeb osób starszych można zdobyć pytając samych zainteresowanych. Niestety nie dysponujemy reprezentatywnymi badaniami dotyczącymi właśnie tej grupy łodzian i możemy opierać się jedynie na wynikach szczątkowych rozpoznań.

Przykładowo w projekcie „Obywatel/ka senior/ka” zrealizowanym w 2013 roku przez łódzką świetlicę Krytyki Politycznej⁷, grupę zaangażowanych seniorów pytano m.in. o to, jakimi problemami powinny zająć się władze miasta? Na pierwszym miejscu respondenci (N=95) wymieniali służbę zdrowia, dostęp do lekarzy specjalistów, w tym geriatrów (ponad połowa z 56 wypowiedzi). Następne w kolejności były obszary takie jak: opieka społeczna i sprawy socjalne (10 wskazań), czas wolny i rekreacja (6 wskazań). Mniej odpowiedzi (po 2-3 wskazania) dotyczyło możliwości podjęcia pracy, komunikacji miejskiej, finansów, edukacji oraz przejść podziemnych i mieszkań.

⁷ Broszura projektu „Obywatelka Seniorka” dostępna pod adresem: http://issuu.com/krytykapolityczna/docs/broszura_os_online.

Dla potrzeb tego raportu przeprowadziłam również **wywiad grupowy** z jedną ze zbiorowości aktywnych seniorów. Był to swobodny wywiad z grupą o nazwie „Przystanek” zrzeszającą aktywnych seniorów i seniorki. Osoby te spotykają się w filii biblioteki publicznej lub siedzibie spółdzielni mieszkaniowej – tam też rozmawialiśmy pod koniec czerwca 2014 roku. Grupa jest zaangażowana w liczne działania na swoim osiedlu, począwszy od zgłaszania postulatów do okolicznej spółdzielni mieszkaniowej, a kończąc na składaniu propozycji zadań do budżetu obywatelskiego. Seniorzy, o których mowa, spotykają się w lokalnej bibliotece, mają też swój dyżur w spółdzielni. Spotkanie odbyło się tam, gdzie mieszkają i działają na co dzień, a więc poza centrum miasta (na Dołach), zaś zebrane wypowiedzi wskazywały na specyficzny charakter lokalnych potrzeb.

Kilka osób z tej grupy regularnie bierze udział w różnych wydarzeniach kulturalnych, najczęściej darmowych lub ze specjalnymi zniżkami seniorskimi – stąd w trakcie spotkania pytałam o dostęp do kultury. Z obserwacji wynika, że to właśnie starsze osoby, na ogół kobiety, stanowią publiczność licznych miejskich wydarzeń kulturalnych. Starsze osoby są widoczne na spacerach, koncertach i otwartych wykładach, nie tylko tych organizowanych przez uniwersytety trzeciego wieku.

Interesujące jest jednak, że seniorzy zapytani o priorytety miejskich polityk, rzadko wspominali o kulturze. Wspomniana grupa lokalnych aktywistów w dojrzałym wieku mówiąc o miejskich problemach zwracała raczej uwagę na bariery w dotarciu do centrum, gdzie organizowane są najczęściej wymienione aktywności kulturalne. Dla osób młodszych, elastycznych i aktywnych zawodowo, dotarcie do placówek kultury nie stanowi większego problemu. Inaczej jest w przypadku osób starszych, dla których przemieszczanie się po mieście może być istotną barierą. Tymczasem poza centrum, na osiedlach, placówek kulturalnych jest mniej niż w centralnym obszarze miasta.

Opisując bariery komunikacyjne respondenci zwracali uwagę na potrzebę dotarcia do lekarzy specjalistów. O ile lekarz pierwszego kontaktu finansowany w ramach publicznej służby zdrowia dostępny jest na każdym osiedlu, to lekarze specjaliści przyjmują w odległych poradniach, do których czasem trudno dojechać.

Badani, z którymi rozmawiałam na Dołach, skarżyli się na niewystarczającą liczbę połączeń tramwajowych, niski standard taboru (przede wszystkim niedostosowane tramwaje wymagające wspinania się na wysokie stopnie) oraz na infrastrukturę związaną z transportem publicznym, w tym m.in. na przystanki. Przykładowo postój znajdujący się przy ul. Wojska Polskiego na wysokości ul. Marynarskiej został umieszczony na wysepce oddzielonej jezdnią od wiaty i ławeczki na chodniku. Oczekiwanie na odkrytej wysepce jest uciążliwe, a przejście na widok nadjeżdżającego tramwaju – niebezpieczne.

Seniorzy zwracali również uwagę zarówno na niewielką liczbę remontów na Dołach, jak i na nieodpowiednie – ich zdaniem – rozwiązania w miejscach, gdzie jednak doszło do pewnych inwestycji. Przykładowo przebudowany fragment chodnika na wysokości Parku Ocalałych został podzielony na część dla pieszych i ścieżkę rowerową. Podobne rozwiązania wzbudziły jednak oburzenie części seniorów, którzy nie jeżdżą rowerem, a zamiast chodzić piechotą woleliby te trasę pokonać tramwajem. Niestety, choć remonty pojazdów kursujących na tej trasie wyposażyły je w nowoczesne wyświetlacze, nie zamieniły jednak starych modeli w niskopodłogowe.

Powyższe uwagi odnoszące się do potrzeb seniorów – zarówno zebranych w ramach projektu „Obywatel/ka senior/ka”, jak i w trakcie wywiadu grupowego – zostały sformułowane przez osoby stosunkowo aktywne. Mniej wiadomo o potrzebach tych osób starszych, które nie wykazują podobnego zaangażowania obywatelskiego. Kształtując miejską politykę należy poznać także ich potrzeby, dotrzeć do ich opinii. Zdecydowanie jest to zadanie, które warto podjąć w przyszłości, realizując na przykład reprezentatywne badania sondażowe wśród łódzkich seniorów i senierek.

POTRZEBY OSÓB STARSZYCH Z PUNKTU WIDZENIA ZALECEŃ WHO

Pewnych wskazówek dotyczących potrzeb starszych mieszkańców można również poszukiwać w zaleceniach Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), która w kontekście miejskim sporo miejsca poświęciła temu, jak należy projektować

przestrzeń przyjazną dla osób starszych. Organizacja wskazuje, że w mieście przyjaznym dla seniorów zwraca się uwagę na:

- czystość oraz ograniczenie hałasu i zanieczyszczenia powietrza;
- dobrze utrzymane **tereny zielone** z ławkami, **toaletami**, itp.;
- ogólnodostępne ścieżki w parkach, w których powierzchnia jest gładka, z toaletami w pobliżu;
- dostępność miejsc do siedzenia (ławki, krzesła) oraz ich rozmieszczenie w przestrzeni publicznej w regularnych odstępach;
- występowanie w regularnych odstępach przejść dla pieszych;
- zapewnienie bezpieczeństwa na ulicach poprzez odpowiednie oświetlenie oraz patrole policyjne, a także inicjatywy lokalne;
- dostępność wydzielonych i bezpiecznych ścieżek rowerowych;
- koncentrację lokali usługowych w jednym miejscu, w bliskim sąsiedztwie miejsc zamieszkania osób starszych;
- wyposażenie budynków w windy i inne elementy rozwiązania poruszanie się i orientację w terenie (np. podjazdy, oznakowanie, poręcze przy schodach, schody z niskimi stopniami, nieśliskie podłogi, przestrzenie przeznaczone do odpoczynku z miejscami do siedzenia);
- wydzielenie miejsc parkingowych przed budynkami dla pojazdów osób starszych⁸.

Wśród zaleceń WHO znalazły się też następujące:

- chodniki powinny być gładkie i nie powodujące ślizgania się, dostosowane do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich;
- chodniki powinny gwarantować swobodne przejście – nie mogą być zastawione straganami, samochodami czy zasypane śniegiem;

⁸ Za: M. Syska, R. Niwiński, *Aktywizacja obywatelska seniorów. Bariery i rekomendacje zmian*, Ośrodek Myśli Społecznej im. Ferdynanda Lassalle'a we Wrocławiu, s. 6-7.

- zielone światło na przejściach powinno świecić się na tyle długo, by osoby starsze i/lub niepełnosprawne mogły bezpiecznie z nich korzystać;
- **komunikacja publiczna** powinna być tania i dostosowana do wymagań osób starszych (np. niskopodłogowe tramwaje i autobusy, specjalne miejsca dla osób starszych, itp.)⁹.

Wskazówki WHO są o tyle ważne, że uwzględniają kwestie niby oczywiste, lecz o których rzadko się mówi. Są nimi między innymi toalety. To kwestia drażliwa dla samych seniorów. Problem braku powszechnie dostępnych toalet publicznych nie jest zbyt często artykułowany. Debata, która kilka lat temu toczyła się w Łodzi na ten temat, dotyczyła raczej ulicy Piotrkowskiej i ewentualnego blamażu w tym zakresie wobec turystów. Zaradzono mu organizując sieć toalet w restauracjach otwartych dla wszystkich przechodniów, a nie tylko klientów. Poza ulicą Piotrkowską nie ma jednak licznych lokali, które mogłyby służyć mieszkańcom w podobny sposób. Toalety publiczne znajdują się placówkach kultury, służby zdrowia, w galeriach handlowych oraz na cmentarzach, gdzie spędza czas duża część starszej populacji. Nie ma ich jednak w okolicach przystanków komunikacji publicznej, nawet na krańcówkach ani w okolicach osiedlowych rynekczków. Brakuje ich również w wielu łódzkich parkach, odwiedzanych przez rodziny dziećmi i przez seniorów właśnie.

Poczuciu bezpieczeństwa seniorów służyć też powinno wydzielanie ścieżek rowerowych, bo najczęściej oni – jako piesi – traktują rowerzystów na chodniku lub w parku jako zagrożenie. Zarówno osoby starsze, które same są kierowcami, jak i piesi seniorzy postrzegają też innych kierowców jako zagrożenie własnego bezpieczeństwa. Stąd postulaty zarówno uspokojenia ruchu, jak i większej liczby patroli drogówki, kamer monitoringu czy budowy bezpiecznych przejść dla pieszych. Wszystko to stanowi wyzwanie dla polityki przestrzennej miasta.

⁹ *Ibidem.*

WYBÓR KRYTERIÓW DO ANALIZY BUDŻETU WRAZ Z UZASADNIENIEM

W oparciu o wymienione powyżej wskazówki sformułowałam szereg kryteriów, w oparciu o które postanowiłam sprawdzić, czy i w jakim stopniu miejski budżet odpowiada na potrzeby starszych mieszkańców. Wśród przeanalizowanych obszarów znalazły się następujące:

- **lokalny transport zbiorowy;**
- **służba zdrowia;**
- **straż miejska;**
- **utrzymanie zieleni w mieście;**
- **pomoc społeczna.**

Oczywiście, nie jest to lista wydatków zaspokajających wszystkie potrzeby seniorów. Nakłady na **lokalny transport zbiorowy** kierowane są do wszystkich mieszkańców (jak również odwiedzających nasze miasto), jednak dla niektórych grup mieszkańców są szczególnie istotne. Osoby starsze częściej korzystają z komunikacji miejskiej, bowiem mają mniej alternatyw dla transportu publicznego. Rzadko używają roweru jako środka transportu, a dłuższych tras nie mogą pokonywać pieszo. Częściej niż osoby młodsze nie mają też prawa jazdy bądź rezygnują z niego z powodu wysokich kosztów poruszania się samochodem lub pogorszenia się ich stanu zdrowia.

Jako że dla osób starszych priorytetem okazał się dostęp do opieki zdrowotnej, analiza objęła wszystkie obszary służby zdrowia finansowane z miejskiego budżetu, czyli szpitale ogólne, lecznictwo ambulatoryjne oraz programy polityki zdrowotnej. Część miejskich programów polityki zdrowotnej jest adresowana właśnie do osób starszych. Inne mają w założeniu służyć wszystkim mieszkańcom, lecz ponownie, to właśnie seniorzy szczególnie ich potrzebują. Dostęp do świadczeń zdrowotnych finansowanych przez NFZ zmniejsza się z roku na rok. Osoby pracujące (i ubezpieczone) coraz częściej dokupują świadczenia na wolnym rynku lub korzystają z dodatkowej ochrony sfinansowanej przez pracodawców. Starsi

mieszkańcy rzadziej mogą sobie na to pozwolić – często problemem finansowym jest dla nich wykupienie leków.

Spośród wymienionych przez WHO obszarów do analizy budżetów wybrano te czynniki, które w jakiś sposób udało się powiązać w wydatkami Miasta Łodzi. Oprócz taniej komunikacji publicznej, wymienionej już wcześniej, wśród kryteriów przydatnych do analizy budżetów Miasta Łodzi uwagę zwrócono na:

- dobrze utrzymane tereny zielone z ławkami, toaletami, itp.
- bezpieczeństwo.

Kwestia bezpieczeństwa pojawiająca się w rekomendacjach WHO, podnoszona była również przez seniorów w przeprowadzonym na potrzeby raportu wywiadzie grupowym. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Łodzi nie wiąże się ściśle z poziomem przestępczości. Pomimo relatywnie niskich wskaźników przestępczości w Łodzi, łodzianie wykazują wysoki poziom poczucia zagrożenia. Grupą, która czuje się szczególnie zagrożona są osoby starsze. Seniorki i seniorzy mówią wprost o tym, że boją się wracać po zmroku.

Chcieliby też większej ilości widocznych patroli policji i straży miejskiej w miejscach ich zamieszkania – stąd w analizie budżetu uwzględniono wydatki na **straż miejską** (policja nie jest finansowana z miejskiego budżetu, choć czasem opłacane są niemożliwe dodatkowe patrole policji oraz wyposażenie).

Wybór do analizy wybranych aspektów związanych z polityką społeczną podyktowany był konstatacją, że to właśnie osoby starsze, jak wcześniej pisałam, są w dużym stopniu zagrożone ubóstwem.

ZESTAWIENIE WYDATKÓW:

Poniższe zestawienie prezentuje wydatki z budżetu Łodzi w latach 2010-2014, w wybranych kategoriach.

Tabela 1. Zaplanowane wydatki w wybranych kategoriach budżetowych w latach 2010-2014.

RODZAJ WYDATKÓW	2010		2011		2012		2013		2014	
	KWOTA WYDATKÓW [W ZŁ]	PROC. WYDATKÓW	KWOTA WYDATKÓW [W ZŁ]	PROC. WYDATKÓW	KWOTA WYDATKÓW [W ZŁ]	PROC. WYDATKÓW	KWOTA WYDATKÓW [W ZŁ]	PROC. WYDATKÓW	KWOTA WYDATKÓW [W ZŁ]	PROC. WYDATKÓW
Lokalny transport zbiorowy	322 000 000	10,02%	357 423 850	11,12%	365 623 850	10,33%	378 907 800	9,20%	334 176 820	8,13%
Straż miejska	27 520 265	0,86%	28 216 249	0,88%	38 159 817	1,08%	30 034 474	0,73%	26 934 474	0,66%
Służba zdrowia, w tym:	8 028 005	0,25%	9 439 578	0,29%	4 325 700	0,12%	3 589 162	0,09%	5 075 943	0,12%
• Szpitale ogólne	3 050 000	0,09%	9 389 578	0,29%	2 100 000	0,06%	2 000 000	0,05%	2 772 984	0,07%
• Lecznictwo ambulatoryjne	2 588 000	0,08%	50 000	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	917 759	0,02%
• Programy polityki zdrowotnej	2 390 005	0,07%	-	0,00%	2 225 700	0,06%	1 589 162	0,04%	1 385 200	0,03%
Pomoc społeczna, w tym:	73 722 799	2,29%	79 842 029	2,48%	81 519 429	2,30%	77 854 274	1,89%	91 238 956	2,22%
• Domy pomocy społecznej	59 676 951	1,86%	65 754 869	2,05%	67 509 611	1,91%	63 985 224	1,55%	77 171 358	1,88%
• Ośrodki wsparcia	14 045 848	0,44%	14 087 160	0,44%	14 009 818	0,40%	13 869 050	0,34%	14 067 598	0,34%
Utrzymanie zieleni	13 766 864	0,43%	9 389 578	0,29%	15 626 277	0,44%	37 076 942	0,90%	29 586 026	0,72%
SUMA:	445 037 933	13,84%	484 311 284	15,07%	505 255 073	14,27%	527 462 652	12,80%	487 012 219	11,84%
WYDATKI OGÓŁEM:	3 214 636 550	100,00%	3 214 636 550	100,00%	3 540 685 100	100,00%	4 120 493 372	100,00%	4 111 775 641	100,00%

Źródło: Na podstawie budżetów uchwalane na lata 2010-2014.

WNIOSKI Z ANALIZY BUDŻETÓW ŁODZI Z LAT 2010-2014

Porównanie ilościowe wybranych kategorii wydatków miejskiego budżetu na obszary ważne z punktu widzenia potrzeb starszych mieszkańców i mieszkanki, pokazuje że:

1. Wydatki te stanowią bardzo niewielką część budżetu.

Wydatki ujęte w analizie i ujęte w powyższych zestawieniach są bardzo niskie i stanowią najczęściej ułamki procentów wszystkich nakładów.

Wyjątkiem są jedynie wydatki na pomoc społeczną oraz transport publiczny. Choć z tych ostatnich wydatków korzystają mieszkańcy w różnym wieku, to – jak wykazano wcześniej – właśnie z perspektywy osób starszych są one szczególnie istotne.

2. Część ważnych wydatków w ostatnich latach uległa zredukowaniu.

W ciągu ostatnich trzech lat, część wydatków istotnych z punktu widzenia seniorów uległa istotnym cięciom. Do sytuacji takiej doszło w przypadku komunikacji publicznej. W budżecie uchwalonym na 2014 rok radni Rady Miejskiej zapisali na ten cel ok. 334 mln zł – najmniej od 2012 roku. Mniejsze finansowanie transportu zbiorowego oznacza w znacznej mierze, że siatka połączeń oraz częstotliwość kursowania autobusów i tramwajów dodatkowo się zmniejszyła. Podobne cięcia, jak pisałam wcześniej, są więc szczególnie dotkliwe dla seniorów, którzy charakteryzują się dużo mniejszą mobilnością niż osoby młodsze i które w dużym stopniu polegają na usługach MPK.

Spadły, choć nieznacznie, wydatki przeznaczane na straż miejską. W budżecie na 2014 rok są one najniższe w ciągu ostatnich 5 lat. W praktyce, większość tych środków przeznaczana jest na wynagrodzenia miejskich strażników, zaś na potrzebne inwestycje i wyposażenie służb środków już nie starcza. Podobne rozwiązania z pewnością nie sprzyjają zwiększeniu poczucia bezpieczeństwa.

Łódzcy seniorzy dość dotkliwie mogą również odczuwać cięcia wydatków przeznaczonych na programy polityki zdrowotnej. To właśnie osoby starsze są jedną z grup, która w największym stopniu korzysta z prowadzonych przez Miasto działań takich jak program szczepienia przeciwko grypie osób po 65 roku życia. Z analizy budżetu widać jednak jasno, że w ostatnich latach w obszarze profilaktyki samorząd szuka znacznych oszczędności. W roku 2014 zapisano na ten cel ok. 1,4 mln zł, czyli o milion mniej niż w roku 2010. Jak można wnioskować na podstawie tabeli, nakłady te były stopniowo zmniejszane w ciągu ostatnich pięciu lat.

Z ważnych wydatków, które pozostały na zbliżonym poziomie lub wręcz wzrosły, można właściwie wymienić tylko nakłady związane z polityką społeczną oraz utrzymaniem zieleni. W tym ostatnim przypadku większe wydatki nastąpiły jednak po dość długim okresie niewielkich inwestycji na terenach zielonych. Wciąż też znamienita większość nakładów na utrzymanie zieleni przeznaczona jest na bieżącą pielęgnację, a nie na gruntowną poprawę warunków sprzyjających rekreacji.

Podsumowując, brak zauważalnego wzrostu wydatków lub wręcz ich spadki dowodzą, że potrzeby osób starszych, rosnącej ilościowo grupy mieszkańców, nie są odzwierciedlane w budżecie Łodzi.

3. *Opłaty i dotacje z budżetu państwa tylko częściowo równoważą wydatki.*

Wybrane do analizy kategorie wydatków finansowane są z różnych źródeł. W przypadku transportu publicznego ponad 90 proc. dochodów osiągniętych przez Miasto pochodzi z opłat pobieranych od pasażerów. Podobnie wygląda sytuacja w odniesieniu do domów opieki społecznej, finansowanych w części emerytur oraz opłat ponoszonych przez rodziny pensjonariuszy. Z kolei 95 proc. dochodów związanych z ośrodkami wsparcia – alternatywnymi dla całodobowych domów opieki społecznej przejmujących całość obowiązków opiekuńczych wobec pensjonariuszy – pochodzi z celowej dotacji budżetu państwa.

Wpływy te jednak nie wystarczają do tego, by pokryć planowane wydatki. Różnicę pokrywa się z innych dochodów budżetowych, które pochodzą m.in.

z podatków (od osób fizycznych, firm, od nieruchomości), dochodów z majątku (np. wynajmu, sprzedaży) czy z pobieranych kar i opłat. W tabeli na następnej stronie przedstawione są zaplanowane wybrane główne źródła finansowania wraz informacją o wydatkach planowanych na rok 2014. Struktura finansowania tych obszarów zbliżona jest we wszystkich latach objętych analizą.

Tabela 2. Zestawienie planowanych wydatków i dochodów w wybranych kategoriach budżetowych w 2014 roku [w zł].

OBSZAR	GŁÓWNE ŹRÓDŁO DOCHODÓW	PLANOWANA WYSOKOŚĆ DOCHODÓW	SUMA PLANOWANYCH DOCHODÓW	PLANOWANE WYDATKI	RÓŻNICA
Transport zbiorowy	Wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	149 000 000	151 561 500	334 176 820	182 615 320
	Grzywny, mandaty i inne kary pieniężne od osób fizycznych	1 000			
	Wpływy z opłat za koncesje i licencje	60 000			
	Wpływy z różnych opłat	2 500 500			
Straż miejska	Grzywny, mandaty i inne kary pieniężne od osób fizycznych	5 000 000	5 013 183	26 934 474	21 921 291
	Wpływy z różnych dochodów	13 183			
Szpital ogólny	Brak	0	0	2 772 984	2 772 984
Lecznictwo ambulatoryjne	Brak	0	0	917 759	917 759
Programy polityki zdrowotnej	Brak	0	0	1 385 200	1 385 200
Domy pomocy społecznej	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	1 587 100	33 996 700	77 171 358	43 174 658
	Wpływy z usług	18 174 000			
	Otrzymane spadki, zapisy i darowizny w postaci pieniężnej	12 000			
	Wpływy z różnych dochodów	279 000			
	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących zadań własnych powiatu	13 944 600			
Ośrodki wsparcia	Wpływy z usług	2 100 070	4 255 118	14 067 598	9 812 480
	Wpływy z różnych dochodów	25 080			
	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa i dochody związane z realizacją zadań administracji rządowej	2 129 968			
Utrzymanie zieleni w miastach i gminach	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	275 000	697 540	29 586 026	28 888 486
	Środki otrzymane od pozostałych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji i zakupów inwestycyjnych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych	422 540			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie budżetu uchwalonego na 2014 rok.

ANALIZA UWAG ZGŁOSZONYCH PODCZAS KONSULTACJI BUDŻETU

Jak powyższy sposób wydatkowania miejskich środków jest odbierany przez samych seniorów i seniorki? Można to próbować stwierdzić m.in. na podstawie kwestii podnoszonych w trakcie obowiązkowych od kilku lat konsultacji społecznych dotyczących projektów miejskiego budżetu.

Uwagi zgłoszone w ramach konsultacji budżetu w latach 2010-2014¹⁰ są cennym źródłem wiedzy o potrzebach starszych ludzi bowiem i na tym etapie pojawiły się głosy samych seniorów lub takie, które można uznać za reprezentujące interesy przynajmniej części tej grupy. Warto zauważyć, że niektóre z postulatów pokrywały się wręcz z tymi, o których mowa była podczas wywiadu grupowego z aktywnymi mieszkańcami jednego z osiedli.

Potrzeby seniorów, które pojawiły się w konsultacjach, to m.in.:

- wygospodarowanie funduszy na wsparcie działań partycypacyjnych, zwiększenie nakładów na konsultacje społeczne i lokalną inicjatywę mieszkańców oraz sfinansowanie centrum kontaktu z mieszkańcami;
- stworzenie bezpłatnego i ruchomego biura informacji i pomocy dla osób starszych;
- zwiększenie nakładów na transport publiczny, w tym na:
 - rozbudowę torów tramwajowych;
 - zwiększenie częstotliwości kursów komunikacji publicznej (zwłaszcza tramwajów);
 - postawienie wiat przystankowych;
 - dostosowanie środków transportu publicznego do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych oraz rodziców z dziećmi;
- zwiększenie nakładów na edukację i zawodową aktywizację seniorów;
- poprawa dostępności lekarzy specjalistów;

¹⁰ Analiza dotyczy konsultacji czterech edycji konsultacji, dotyczących odpowiednio budżetów na 2011, 2012, 2013 i 2014 rok

- wzrost finansowania na infrastrukturę sprzyjającą spędzaniu wolnego czasu na terenach zielonych oraz w przestrzeni publicznej (m.in. postulat oczek wodnych w parkach i na skwerach, większe wydatki na małą architekturę oraz place zabaw);
- zapewnienie oświetlenia ulic;
- uspokajanie ruchu przez wprowadzenie stref „Tempo 30”;
- likwidacja przejść podziemnych i utworzenie przejść naziemnych;
- fundusze na przystosowanie mieszkań dla potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych¹¹.

Podczas spotkania konsultacyjnego na temat budżetu na rok 2014, które odbyło się 29 listopada 2013 roku, pojawiło się również pytanie, „czy miasto będzie szukało nowych źródeł dla wydatków związanych ze starzeniem się społeczeństwa?”. Wyrażono też zapisaną do protokołu opinię, że „budżet za mało mówi o ludziach starszych i ich potrzebach – miejsca rekreacji dla osób starszych, transport dostosowany do ich potrzeb, przychodnie geriatryczne, domy dziennego pobytu, domy pomocy społecznej”. W tym samym protokole odnotowano, że opinia została wygłoszona, lecz z powodu braku czasu nie została już skomentowana¹².

Świadczyć to może o pewnej fasadowości dotychczasowego procesu konsultacyjnego, sprowadzonego jedynie do zapisywania głosów bez odpowiedzi na nie, nie mówiąc już o uwzględnieniu ich w planowaniu budżetu. Porównanie uwag zgłaszanych w ramach konsultacji rok po roku dowodzi ich wciąż aktualnego charakteru.

Warto przy tej okazji zauważyć, że w konsultacjach budżetu pojawiły się też propozycje dla seniorów niekorzystne, jak na przykład:

¹¹ Wyniki konsultacji społecznych dotyczących projektu budżetu miasta Łodzi na rok 2011, 2012, 2013, 2014 oraz z projektu Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Łodzi na lata 2013- 2031, dokumenty są dostępne na stronie bip.uml.lodz.pl.

¹² Z protokołem można zapoznać się na stronie: http://bip.uml.lodz.pl/_plik.php?id=35804.

- budowa kładek dla pieszych w miejscach gdzie są już przejścia, której źródłem sfinansowania miałyby być oszczędności w wydatkach na lokalny transport zbiorowy;
- likwidacja Straży Miejskiej;
- przedłużenie ul. Karskiego dzięki oszczędnościom na lokalny transport zbiorowy.

Ta ostatnia propozycja pomijała kwestię całościowej lokalizacji trasy, między innymi przez ogródki działkowe i tereny zielone służące okolicznym mieszkańcom. Podobnych propozycji służącym inwestycjom drogowym kosztem transportu zbiorowego było zresztą więcej.

Podsumowując, analiza uwag zgłaszanych w konsultacjach pokazuje, że w ramach dialogu obywatelskiego z władzą ujawniają się interesy różnych grup, które są często ze sobą sprzeczne. Przykładowo w uwagach zgłoszonych przez mieszkańców zauważyć można bardzo dużą reprezentację zwolenników inwestycji drogowych domagających się kolejnych dużych przedsięwzięć nawet za cenę rezygnacji z innych wydatków, np. na transport publiczny lub pomoc społeczną. Jak wynika z uwag do protokołu, niektóre opinie zgłaszane w konsultacjach powtarzały się, były wysyłane z różnych adresów e-mailowych lub do jednego maila dołączono wiele opinii jako załącznik. Może to świadczyć zarówno o nadużywaniu procedury konsultacji do forsowania określonych interesów grupowych, jak i o mobilizacji różnych grup mieszkańców pragnących zwiększyć szanse na uzyskanie wpływu na decyzje budżetowe.

ANALIZA WNIOSKÓW DO ŁÓDZKIEGO BUDŻETU OBYWATELSKIEGO

Osoby aktywne w nowych i starszych ruchach seniorskich starają się zabierać głos w sprawach miejskich polityk także za pośrednictwem innych narzędzi partycypacyjnych. Analiza wniosków złożonych w obu dotychczasowych edycjach budżetu obywatelskiego (w 2013 i 2014 roku) wskazuje pewne obszary działania istotne dla osób starszych. Można do nich zaliczyć pomysły dotyczące m.in.:

- zakupu dodatkowego wyposażenia do domów dziennego pobytu znajdujących się w różnych częściach miasta (m.in. sprzętu audiowizualnego, instrumentu muzycznego, sprzętu do rehabilitacji dla pensjonariuszy);
- poprawy infrastruktury związanej z transportem pieszym i zbiorowym (m.in. zakup sygnalizacji dodatkowej sygnalizacji świetlnej, przebudowa chodników, budowa wyniesionych przystanków tramwajowych);
- zwiększenie bezpieczeństwa na osiedlu Teofilów (dodatkowe patrole policji);
- poprawa warunków do uprawiania sportu i rekreacji (np. stworzenie ścieżek do spacerów, *nordic walking*, ścieżki zdrowia);
- inicjatyw kulturalnych (dofinansowanie kina plenerowego).

Wybrane tu przykłady propozycji zadań do budżetu obywatelskiego wskazują po pierwsze, że potrzeby seniorów są zaspokajane w niewystarczającym stopniu przez pozostałe 99 proc. budżetu miasta, a po drugie, że budżet obywatelski jest narzędziem, które pozwala im zabrać głos w sprawie budżetowych wydatków.

Jak można wnosić z powyższego zestawienia, propozycje uwzględniające potrzeby ludzi starszych dotyczą różnych obszarów. Obejmują zarówno czysto obywatelskie inicjatywy, jak i te, które odbywać się mają w ramach istniejących instytucji, co akurat dotyczy wszystkich pomysłów, nie tylko tych służących seniorom. Wiele inicjatyw zgłaszanych do budżetu obywatelskiego, które miałyby służyć m. in. seniorom, to inicjatywy „instytucjonalne”, jak choćby zakup pianina dla jednego z domów dziennego pobytu, które uzyskało akceptację i dofinansowanie w pierwszej edycji budżetu obywatelskiego w 2013 roku.

Inicjatywy z seniorskim rysem odnoszą się często do aktywnych form spędzania czasu wolnego, np. aktywności ruchowej w łódzkich parkach. Szczególną uwagę należy zwrócić na pomysły wymieniające seniorów jako jedną z kilku grup potencjalnych beneficjentów, jak choćby z propozycji „od juniora do seniora” czy skateparku dla ludzi „w każdym wieku”. Z kolei inicjatywa nazwana „ścieżką

zdrowia” swą nazwą odwołuje się do praktyk z poprzedniej epoki, jednak może pełnić swe funkcje wobec młodej generacji – jest więc przykładem międzypokoleniowego dzielenia się wiedzą i doświadczeniem, które to procesy przyczyniają się do integracji i wzmocnienia społecznego znaczenie osób starszych w społeczeństwie.

Na potrzeby dotyczące bezpieczeństwa odpowiadać mają projekty dotyczące zwiększenia liczby patroli policji oraz montażu sygnalizacji świetlnej na przejściach dla pieszych. Potrzeby kulturalne seniorów chciał zaspokajać w szerszym niż dotąd zakresie jeden z domów dziennego pobytu, ale pomysł organizacji kina letniego na jednym z osiedli (Teofilów) również może dotyczyć potrzeb właśnie starszych osób. Nie tylko seniorom mogłyby służyć proponowane rozwiązania dotyczące zieleni miejskiej – budżet miasta koncentruje się raczej na utrzymaniu już istniejących terenów zielonych, podczas gdy w budżecie obywatelskim proponuje się nowe nasadzenia uzgodnione z mieszkańcami.

Choć budżet obywatelski jest dość nowym rozwiązaniem okazuje się, że pozwala na wprowadzanie wielu rozwiązań odpowiadających na potrzeby seniorów, którzy są aktywni wśród zgłaszających zadania.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza starała się postawić zarówno wskazówkami z zakresu budżetowania wrażliwego na płeć (*gender budgeting*)¹³, jak i badania priorytetów samych seniorów i senierek, zwłaszcza wyrażonych w procesie społecznych konsultacji budżetowych. Jej zamierzeniem było oszacowanie, czy i w jaki sposób budżet Łodzi w latach 2011-2014 odpowiada na potrzeby osób starszych. W tym celu wybrano pewne kategorie wydatków budżetu, powiązane w jakiś sposób z wiekiem mieszkańców. Jest to tylko częściowe przybliżenie, które nie może być dokładne, bo dane dotyczące miejskiego budżetu właściwie nie są zbierane i segregowane z uwzględnieniem kryterium wieku.

Jak widać w raporcie, nakłady na obszary działań miasta uznane za istotne z punktu widzenia seniorów, były w ostatnich latach bardzo niskie. Oznacza to, że bardzo niewielka część budżetu, o której decydują łódzcy radni, związana jest z potrzebami seniorów. Nawet niewielkie kwoty przeznaczone bezpośrednio na zaspokojenie potrzeb starszych mieszkańców miasta będą stanowiły zauważalny wzrost. Oczywiście, pełna kontrola tego jak budżet im służy możliwa byłaby tylko po wprowadzeniu zasady planowania i sprawozdania z wykonania budżetu z uwzględnieniem tego, komu mają służyć poszczególne kategorie wydatków, włączając w to kryterium wieku.

Trzeba pamiętać, że oprócz wysokości samych kwot istotne jest również, by przy konstrukcji miejskich polityk oraz miejskiego budżetu uwzględniono zróżnicowane potrzeby mieszkańców w różnym wieku. Pytania o potrzeby w zakresie bezpieczeństwa, dostępu do opieki zdrowotnej i do świadczeń opiekuńczych powinny towarzyszyć pytaniom o priorytety osób starszych w dostępie do transportu publicznego i terenów zielonych, a także innym kwestiom – jak choćby kultura – nie podjętym w tym opracowaniu. Zadbać należy

¹³ Zwłaszcza ze względów demograficznych i dysproporcję między ilością starszych kobiet i mężczyzn mieszkających w Łodzi, kryterium płci seniorów powinno być jednym z wyznaczników miejskiej polityki wobec seniorów i zjawiska ciągłego starzenia się populacji.

o całościowe podejście, uwzględniające jak owe sfery przenikają się i nawzajem uzupełniają. Należy też poprosić seniorki i seniorów – i reprezentujące je organizacje – o samodzielnie zdefiniowanie ich priorytetów. Miejska polityka uwzględniająca potrzeby starszych mieszkanki i mieszkańców powinna bezwzględnie opierać się na priorytetach przez nich samych wypracowanych. Oznacza to konieczność poprawy jakości procesów politycznej i społecznej partycypacji.

Jak dotąd organizowane konsultacje budżetowe pełnią tę funkcję tylko częściowo, nie zapewniając pełnej reprezentacji wszystkich grup mieszkańców i tylko częściowo odpowiadając na zgłaszane potrzeby. Pomijając nielicznych aktywnych społecznie seniorów – włączonych w działalność zarówno różnych organizacji, jak i grup nieformalnych – większa część ludzi starszych w Łodzi zagrożona jest wykluczeniem ze sfery publicznej, choćby ze względu na mniejszą mobilność przestrzenną i rzadsze korzystanie z internetu pełniącego kluczową rolę w informowaniu o konsultacjach. Część seniorów i seniorek nie czuje się podmiotem lokalnej polityki oraz nie widzi sensu zaangażowania się w nią.

Mimo znacznej partycypacji grup seniorskich w procesie konsultacji budżetowych i budżecie obywatelskim należy dbać o włączenie osób dotąd nieaktywnych. Warto więc pomyśleć nad zwiększeniem środków przeznaczonych na działania aktywizujące osoby starsze. W roku 2014 na program „Aktywizacja 60+” przeznaczono w budżecie 36 tys. zł. W ramach tych działań Miasto prowadzi i promuje program zniżek dla seniorów, organizuje imprezę zatytułowaną Senioralia, czy wspiera organizację wykładów i zajęć dla osób starszych. Informacje na ten temat zamieszczane są na stronie www.seniorzy.uml.lodz.pl. Warto byłoby podobne działania w przyszłości rozszerzać, jak również w komunikacji z seniorami kłaść nacisk na inne niż internetowe kanały komunikacji.

Konsultacje powinny odbywać się na osiedlach, w miejscach i godzinach odpowiednich dla starszych osób i być zorganizowane w taki sposób, by je maksymalnie włączać.

Przykładem, jak bardzo lokalizacja spotkań jest istotna w przypadku tej grupy, była seria spotkań Prezydent Hanny Zdanowskiej z mieszkańcami poszczególnych

dzielnicy w 2013 roku. Informacje o nich ukazały się w prasie i na plakatach rozwieszonych na osiedlach, i przybyła na nie niepodziewanie duża liczba uczestników, wśród których było wiele osób starszych. W przypadku największej dzielnicy Bałuty spotkanie musiało zostać przeniesione, bowiem okazało się, że chętnych do udziału w nim było więcej, niż pomieściłoby wyznaczone pomieszczenie. Nie było ono też dostępne dla osób niepełnosprawnych, które tam się pojawiły ku zaskoczeniu samych organizatorów.

W konsultacjach budżetu należy zwrócić uwagę na pełną reprezentację wszystkich grup, tak by nie stały się „koncertem życzeń” kilku silnych lobby (o takim zagrożeniu świadczy analiza konsultacji budżetowych zaprezentowana w raporcie). Należy też zadbać, by sami seniorzy reprezentowani byli nie tylko poprzez swych najbardziej aktywnych przedstawicieli.

Konsultacje budżetu (i polityk miejskich w ogóle) powinny bowiem stwarzać przestrzeń, w której usłyszeć będzie można głosy obywateli wykluczonych – informacyjnie, komunikacyjnie, kulturalnie czy transportowo, także ze względu na wiek. Należy też stworzyć warunki nie tylko do zabierania głosu, ale wpływania na lokalne polityki za pośrednictwem Miejskiej Rady Seniorów, i zapewnić jej wpływ na przebieg oraz sposób organizacji konsultacji. Opinie tej rady powinny być traktowane jako uzupełniające i równoważne do tych uzyskanych w ogólnych konsultacjach.

Obok doskonalenia konsultacji budżetowych należy dążyć do zwiększenia stopnia społecznego udziału na wszystkich poziomach zarządzania miastem. Należy też zadbać, by zwiększanie partycypacji odbywało się z uwzględnieniem wieku mieszkańców, nie tylko w zakresie budżetowania. Starszych mieszkańców warto więc zapraszać i dokooptywać do tych procesów. Wskazane byłoby również wykorzystanie do tych celów rad osiedli, w których działają często starsze osoby, dysponujące czasem i chęcią społecznego zaangażowania.

O AUTORCE

Izabela Desperak – socjolożka gender, adiunkt w Katedrze Socjologii Polityki i Moralności Instytutu Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego, zaangażowana w liczne inicjatywy równościowe.